

Juhis tegeliku kasusaaja määratlemiseks v1.2 (täiendatud 22.10)

Kes on tegelik kasusaaja?

Rahapesu ja terrorismi tõkestamise seaduse (edaspidi RahaPTS) § 9 lõike 1 kohaselt:

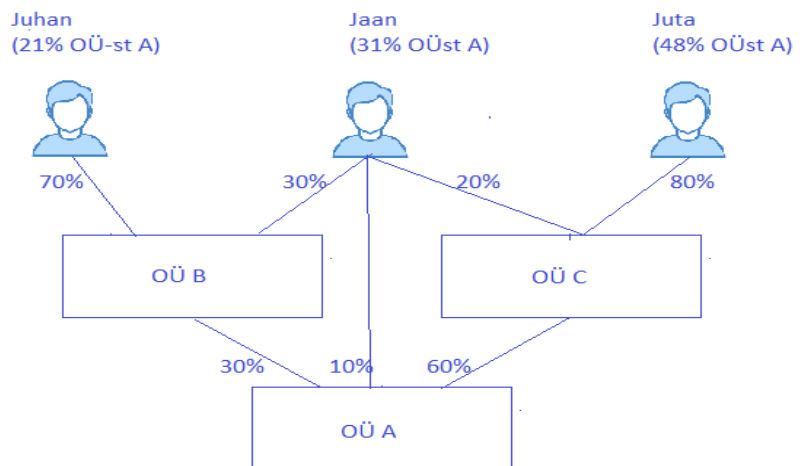
Füüsiline isik, kes teeb oma mõju ära kasutades tehingu või toimingu või omab muul viisil **kontrolli** tehingu, toimingu või teise isiku üle ja kelle huvides, kasuks või arvel tehing või toiming tehakse.

Äriühingu puhul on tegelik kasusaaja **füüsiline isik**, kes **lõplikult omab või kontrollib juriidilist isikut** piisava arvu aktsiate, osade, hääleõiguste või omandiõiguse otsese või kaudse omamise kaudu, sealhulgas osalus esitajaaktsiate või -osade kujul, või muul viisil.

RahaPTS § 9 lg 3 kohaselt on **otsene omamine** kontrolli teostamise viis, mille puhul omab füüsiline isik äriühingus **25 protsendi suurust osalust pluss üks aktsia või üle 25 protsendi suurust omandiõigust**; **kaudne omamine** on aga kontrolli teostamise viis, mille puhul omab äriühingus **25 protsendi suurust osalust pluss üks aktsia või üle 25 protsendi suurust omandiõigust äriühing, mis on füüsilise isiku kontrolli all, või mitu äriühingut, mis on sama füüsilise isiku kontrolli all.**

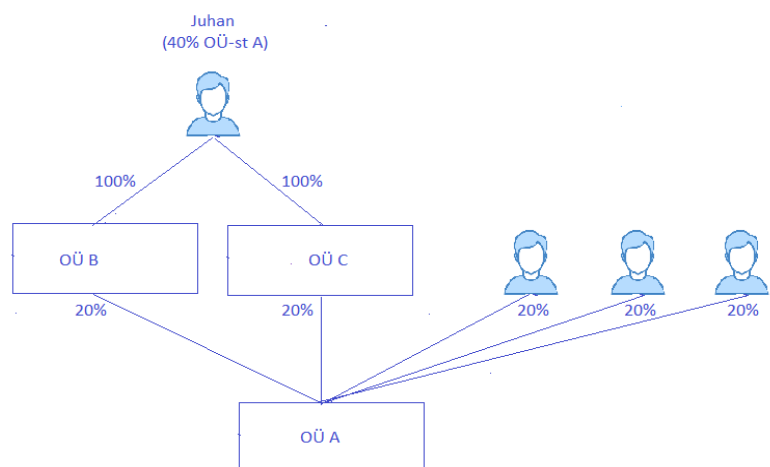
Toome **äriühingute** kohta mõned näited:

Kõrvalolevas **näites 1** on OÜ A tegelikud kasusaajad Jaan ja Juta, kuna mõlemad omavad OÜ-s A üle 25% suurust osalust.

Näide 1

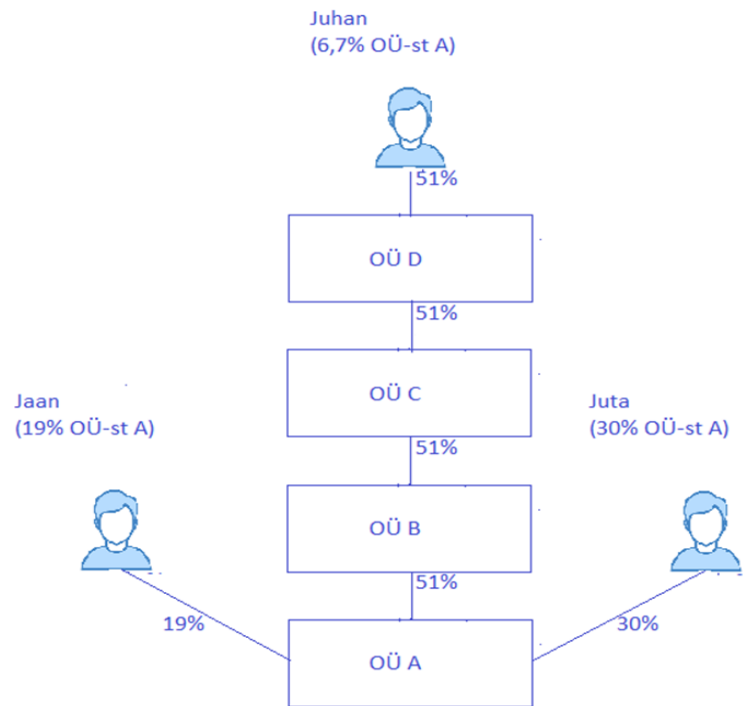
Näites 2 on OÜ A tegelikuks kasusaajaks Juhan, kes omab selles kokku 40% suurust osalust OÜ-de B ja C kaudu.

Näide 2

Näites 3 on OÜ A tegelikuks kasusaajaks Juhan, kes **kontrollib OÜ-d A enamusosaluste kaudu OÜ-des B, C ja D**. Seda vaatamata asjaolule, et tema osalus OÜ-s A jääb alla 25%. Lisaks Juhanile on tänu otsesele 30% suurusele osalusele OÜ A tegelikuks kasusaajaks ka Juta.

Kontroll pole alati tuvastatav enamusosaluse kaudu: see võib esineda ka nn valitseva mõjuna, mida mõistetakse kui seadusest **või lepingust (näiteks osanike vahelisest kokkuleppest)** tulenevat otsust või kaudset õigust asutajaõigusi teostades või üldkoosoleku otsusega nimetada või tagasi kutsuda enamikku tegevjuhtkonnast või kõrgema juhtorgani liikmetest.

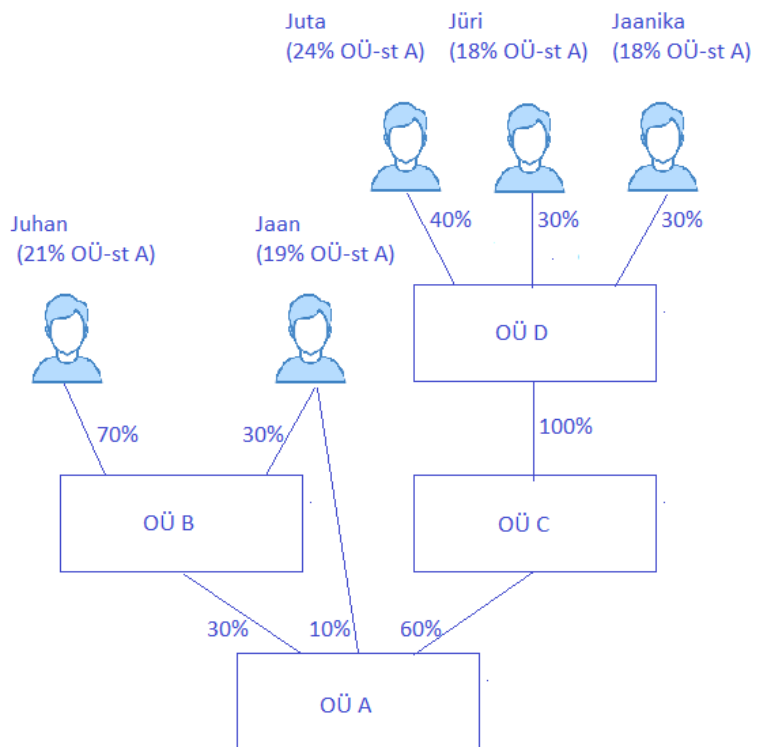

Näide 3

Esineda võib ka olukord, et füüsilist isikut, kes omaks ettevõttes üle 25% suurust osalust või muul viisil kontrolli selle üle, polegi olemas ning puudub ka alus arvata, et ta võiks olemas olla. Sellist olukorda käsitleb **näide 4**. OÜ A üle teostab enamusosanikuna kontrolli OÜ C, kelle üle teostab kontrolli OÜ D, kuid OÜ-l D kontrolliv osanik puudub. Järelikult määratakse OÜ A tegelikeks kasusaajateks OÜ D **juhtorgani liikmed** (aluseks RahaPTS § 9 lg 4).

Samale lahendusele jõutakse ka olukorras, kus D on nt börsil noteeritud ettevõtte.

Eraõigusliku juriidilise isiku **juhtorgan** on juhatus. Kui seaduses on sätestatud nõukogu olemasolu, on juhtorganiks ka nõukogu.

Näide 4

Välisriigi äriühingu **juhtorganite struktuur** võib Eesti omast erineda: tuleb ette, et nn *board* koosneb mitmekümnest isikust. **Enam kui neljast isikust koosnevate juhtorganite puhul soovitame märkida tegelikuks kasusaajaks vastava organi esimees (või esimehed, on võimalik, et seda positsiooni jagavad omavahel 2 isikut).** Kui isik märgitakse tegelikuks kasusaajaks oma positsiooni tõttu juhtorgani liikmena, ei loeta sellest välja, et ta saab ühingust rahalist tulu või et ühing tegutsebki tema isiklikes huvides.

Tegelik kasusaaja tuleb märkida ka **mittetulundusühingute** puhul, kuigi neist ühegi eesmärgiks pole kasumi saamine. Vastavalt tegeliku kasusaaja definitsioonile näidatakse sellisel juhul ära isik(ud), kelle kontrolli all ühing tegutseb. Tavapäraselt on need **juhatuse liikmed**. Erandid on võimalikud nt juhul, kui mittetulundusühingu asutajateks või liikmeteks on juriidilised isikud: sellisel juhul määratakse tegelik kasusaaja samamoodi nagu äriühingute puhul. Ka siin kehtib põhimõte, et enam kui neljaliikmelise juhatuse puhul piisab juhatuse esimehe ära märkimisest. Kui isik märgitakse tegelikuks kasusaajaks oma positsiooni tõttu juhtorgani liikmena, ei loeta sellest välja, et ta saab ühingust rahalist tulu või et ühing tegutsebki tema isiklikes huvides.

Usaldusfondi, seltsingu, ühisuse või muu juriidilise isiku staatust mitteomava isikute ühenduse puhul on tegelik kasusaaja füüsiline isik, kes ühendust otsese või kaudse omamise kaudu või muul viisil lõplikult kontrollib ja kes on sellise ühenduse:

- asutaja või isik, kes on varakogumisse vara üle andnud;
- usaldusisik, vara valitseja või valdaja;
- vara säilimist tagav ja kontrolliv isik, kui selline isik on määratud; või
- soodustatud isik või kui soodustatud isik või isikud määratakse tulevikus, siis isikute ring, kelle huvides selline ühendus peamiselt asutati või tegutseb (RahaPTS § 9 lg 6).

Sihtasutuse puhul märgitakse tegelikuks kasusaajaks isik, kellele vastavalt sihtasutuse põhikirjale võib sihtasutuse varast teha väljamakseid, **kui selline isik (või isikud) on põhikirjas nimeliselt märgitud.** Kui taolisi isikuid põhikirjas nimeliselt välja toodud pole, märgitakse tegelikeks kasusaajateks juhatuse ja nõukogu liikmed.

Kes peavad andmeid esitama?

Osaühing (äriregistri statistika kohaselt on osaühinguid 28.08.2018. a seisuga 186 346)

Aktsiaselts (3404)

Täisühing (1365)

Usaldusühing (3064)

Tulundusühistu (1716)

Sihtasutus (796)

Mittetulundusühing (21 584)

Euroopa äriühing ja Euroopa Majandushuviühing (26)

Milliseid andmeid tegeliku kasusaaja kohta tuleb esitada?

Täisühing, usaldusühing, osaühing, aktsiaselts, tulundusühistu või mittetulundusühing esitavad oma tegeliku kasusaaja kohta järgmised andmed:

- 1) isiku nimi, isikukood ja isikukoodi riik, isikukoodi puudumise korral sünniaeg ja -koht ning elukohariik;
- 2) andmed isiku kontrolli tegemise viisi kohta.

Sihtasutus esitab tegeliku kasusaaja kohta järgmised andmed:

- 1) isiku nimi, isikukood ja isikukoodi riik, isikukoodi puudumise korral sünniaeg ja -koht ning elukohariik;
- 2) andmed isiku kontrolli tegemise viisi kohta;
- 3) soodustatud isikute nimekiri, mis sisaldab iga soodustatud isiku nime, isikukoodi ja isikukoodi riiki, isikukoodi puudumise korral sünniaega ja -kohta ning elukohariiki iga soodustatud isiku kohta, **kui sellised isikud on sihtasutuse põhikirjas nimeliselt märgitud.**

Juhendi, kuidas andmeid ettevõtjaportaalis esitada, leiab siit: <http://abiinfo.rik.ee/tegelikkasusaaja>

Kellel tegeliku kasusaaja andmete esitamise kohustust ei ole:

- 1) korteriühistu;
- 2) hooneühistu;
- 3) reguleeritud turul noteeritud äriühing, millele kohaldatakse Euroopa Liidu õigusega kooskõlas olevaid avalikustamismõtteid või samaväärseid rahvusvahelisi standardeid, millega tagatakse omanikke käsitleva teabe piisav läbipaistvus;
- 4) sihtasutus, kelle majandustegevuse eesmärk on põhikirjas määratud soodustatud isikute või isikute ringi huvides vara hoidmine või kogumine ja kellel puudub muu majandustegevus.

Kuna **aiandusühistud** on juriidilises mõttes tavapärased mittetulundusühingud, siis neile tegeliku kasusaaja andmete esitamise kohustus **kehtib**.

Kas välisriigi äriühingu filiaal peab esitama andmed tegeliku kasusaaja kohta?

Välisriigi äriühingu filiaali puhul tegeliku kasusaaja andmeid ei esitata, kuna äriseadustiku § 384 lg 2 kohaselt ei ole filiaal juriidiline isik. Välisriigi äriühing vastutab filiaali tegevuse eest ning kannab oma vastavasse tegelike kasusaaja registrisse tegeliku kasusaaja andmed.

Kes on tegelikuks kasusaajaks äriühingu puhul, kelle emettevõtte on reguleeritud turul noteeritud äriühing?

Börsil noteeritud ettevõtjad ei pea tegelike kasusaajate andmeid esitama, kuid nende kontserni kuuluvad **tütarettevõtjad** peavad seda siiski tegema. Sealjuures lähtutakse samadest põhimõtetest nagu tavaliste äriühingute puhul: kui börsiettevõtte aktsionäride seas pole füüsilisi isikuid, kellel oleks andmeid esitavas ettevõttes üle 25% suurune kaudne osalus, esitatakse tegelike kasusaajatena börsiettevõtte kontrollorgani, ehk juhatuse ja nõukogu liikmed.

Kes on riigi äriühingu, sihtasutuse, kohaliku omavalitsusüksuse (linna või valla) asutatud sihtasutuse ja mittetulundusühingu tegelik kasusaaja?

Riigi äriühingute puhul on tegemist tavapäraste eraõiguslike juriidiliste isikutega. Riigi äriühingu tegelikuks kasusaajaks on valdkonna eest vastutav minister, kes esindab äriühingus riiki ja määrab ametisse oma valitsemisala äriühingu nõukogu liikmed, samuti äriühingu nõukogu/juhatuse esimees ja mõlema organi liikmed. Näiteks AS Eesti Loto tegelikuks kasusaajaks võib riigi esindajana pidada rahandusministrit, nõukogu esimeest ja liikmeid ning juhatuse esimeest ja liikmeid.

Riigi asutatud sihtasutuste puhul, kelle asutajaõigusi teostavad ministriumid ja riigi osalusega sihtasutuste puhul võib tegelikuks kasusaajaks pidada vastava valdkonna ministrit, nõukogu esimeest/liikmeid ja juhatuse esimeest/liikmeid. Valla või linna sihtasutuse, mille ainuasutajaks on vald või linn, samuti osahingute või aktsiaseltsi, mille ainsaks osanikuks või aktsionäriks on vald või linn, nõukogu liikmed nimetab, samuti muid asutaja, osaniku või aktsionäri õigusi teostab valla- või linnavalitsus ja seega võib tegelikeks kasusaajateks pidada vallavanemat või linnapead ja valla- või linnavalitsuse liikmeid. Ka siin kehtib põhimõte, et enam kui neljast isikust koosnevate organite puhul piisab organi esimehe märkimisest. Kui ühingu on asutanud riik ühes kohaliku omavalitsusega või mitu

kohalikku omavalitsust, kellest ühelgi pole ühingu üle valitsevat mõju, märgitakse tegelikuks kasusaajaks ühingu juhatuse ja nõukogu esimehed või liikmed.

Millal tegelike kasusaaja andmeid esitada?

Andmed tuleb esitada 60 päeva jooksul alates 1. septembrist, st 30. oktoobriks, kuid võimalus neid esitada ja muuta säilib alati ka edaspidi.

Äriregistri ettevõtjaportaalis saab eeltäidetud tegelike kasusaajate andmeid täiendada (nt lisada juurde kontrolli teostamise viis), seejärel andmed kinnitada ja/või tegelikke kasusaajaid ise sisestada ning juurde lisada.

Järgmise etapina kinnitab äriühing, mittetulundusühing või sihtasutus andmete õigsust majandusaasta aruande esitamisel, kui tema andmed ei ole vahepeal muutunud. Kui tegemist on asutatava juriidilise isikuga, peab ta tegeliku kasusaaja andmed esitama koos äriregistrisse kandmise avaldusega.

Andmete muutmise, säilitamise ja kustutamise

Esitatud andmete muutumisel esitab juhatuse 30 päeva jooksul õiged andmed. Tegelikke kasusaajate andmete õigsust (s.o kui muudatusi pole toimunud) kinnitab juhatuse igal aastal majandusaasta aruande esitamisel.

Andmed kustutatakse automaatselt 5 aasta möödudes, pärast juriidilise isiku registrist kustutamist.

Tegelikul kasusaajal enesel on õigus nõuda ebaõigete andmete muutmist juhatusele. Kui juhatuse andmeid ei korrigeeri, on tegelikul kasusaajal õigus nõuda juriidiliselt isikult ebaõigete andmetega tekitatud kahju hüvitamist.

Kuidas esitada andmeid, kui juhatuse liige ei saa ettevõtjaportaali sisse logida (tal puudub ID-kaart või e-residendi kaart)?

Sellisel juhul tuleb andmete esitamiseks pöörduda Eestis tegutseva notari poole. Kui juhatuse liige asub välismaal ja tal pole võimalik Eestisse sõita, võib tema antud volikirja alusel Eestis notari poole pöörduda ka tema esindaja. Sellisel juhul tuleks aga volikirja vorm ja tekst kindlasti eelnevalt kooskõlastada selle Eesti notariga, kelle poole on hiljem kavas pöörduda.

Karistus tegeliku kasusaaja kohta teadvalt valeandmete esitamise või andmete esitamata jätmise eest

Tegeliku kasusaaja andmete esitamata jätmise, andmete muutumisest teatamata jätmise või teadvalt valeandmete esitamise eest on ette nähtud karistus rahatrahvi näol. Selleks on kuni 300 trahviühikut füüsilise isiku puhul ja kuni 32 000 eurot juriidilise isiku puhul. Need sätted jõustuvad 1. jaanuarist 2019 ja ühtki ettevõtjat esialgu karistama ei hakata, samuti ei määrata karistusi automaatselt.,

Tegelikke kasusaajaid tuvastamist puudutavates sisulistes küsimustes võite pöörduda Rahandusministeeriumi ettevõtluse ja arvestuspoliitika osakonna juristi Ülle Eelmaa poole tel 611 3016, ylle.eelmaa@fin.ee.

Kasutusjuhendi tegelike kasusaajate andmete esitamiseks leiate veebilehelt : <http://abiinfo.rik.ee/tegelikkasusaaja>